

tevârî 'alâ terâcimi ebvâbi'l-Buhârî (Küveyt 1407/1987) ve Ali Hasan Ali Abdülhamîd tarafından *el-Mütevârî 'alâ ebvâbi'l-Buhârî* (Beyrut 1411/1990) adıyla yayımlanmıştır. 3. *et-Teyşîrû'l-'acîb fî tefsîri'l-ğarîb*. Kur'ân-ı Kerîm'deki garîb kelimeleri açıklayan manzum bir eser olup Süleyman Mollaibrahimoğlu'nun tahki-kiyle neşredilmiştir (Beyrut 1994). 4. *el-Bahrû'l-kebîr fî bahşi (nûhâbi)'t-tefsîr*. Zerkeşî'nin *el-Burhân fî 'ulûmi'l-Şur-ân*'nin kaynakları arasında yer alan ese-rin (meselâ bk. Zerkeşî, I, 86, 267, 442; II, 57, 58; III, 16, 278, 279) bir nüshası Gotha Kütüphanesi'nde (nr. 534), Bakara sûre-sinin 253. âyetinden Nisâ sûresinin başı-na kadar gelen 158 varaklık bir nüshası da Dârü'l-kütübî'l-Misriyye'de (Hidîviyye, nr. 60) kayıtlıdır. 5. *Tahrîrû't-tenzîh ve tahzîrû't-teşbih*. Müşebbihe ve Muattıla'ya reddine mahiyetinde olup bir nüsha-sı Berlin'de Staatsbibliothek'te (Ahlwardt, VII, 530-531; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 738), diğer bir nüshası da Halep'te (Mek-tebetü'l-medreseti'l-Osmâniyye er-Rizâ-iyye, nr. 577; bk. *el-Müntehab mine'l-mah-tûâtî'l-'Arabiyye*, IV, 223-224) bulunmak-tadır.

İbnü'l-Müneyyir'in kaynaklarda adı ge-çen diğer eserleri de şunlardır: *Muhta-sarû't-tehzîb li'l-Begâvî*, *Dîvânü huṭab ('Ukûdû'l-cevâhir 'alâ ecyâdi'l-menâbir)*, *Esrârû'l-esrâr*, *ez-Ziyâ'ü'l-mütele'li'ü fî ta'ayyübi'l-İhyâ' li'l-Ğazzâlî*, *Tefsîrû ḥadîşî'l-İsrâ*, *el-İktifâ fî fezâ'il-i-Muş-tafâ*, *Menâkıbü's-Şeyḥ Ebi'l-Kâsım b. Manşûr el-Ğabbârî*.

BİBLİYOGRAFYA :

Safedî, *el-Vâfi*, VIII, 128; Kütübî, *Fevâtü'l-Ve-feyât*, I, 149; Zerkeşî, *el-Burhân*, I, 86, 267, 442; II, 57, 58; III, 16, 278, 279; İbn Ferhûn, *ed-Dibâcû'l-müzhzeb*, I, 243-246; İbnü'l-Furât, *Tâ-rîḥ* (nşr. K. Züreyk – Neclâ İzzeddin), Beyrut 1939, VIII, 12; İbn Nâsirüddin, *Tavziḥu'l-müştebih* (nşr. M. Naîm el-Araksûsî), Beyrut 1414/1993, VIII, 289-290; İbn Tağrıberdî, *ed-Delîlû's-Şâfi 'ale'l-Menheli's-şâfi* (nşr. Fehîm M. Şeltût), Ka-hire 1399/1979, I, 86; a.mlf., *en-Nücümü'z-zâ-hire*, VII, 361-362; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, I, 384; a.mlf., *Hüsnü'l-muḥâḍara*, I, 316-317; Dâ-vûdî, *Ṭabakâtü'l-müfessîrin* (Ömer), I, 88-90; Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa'âde*, II, 112-113; Keşfü'z-zunûn, I, 82, 136, 517; Ahlwardt, *Verzeichnis*, VII, 530-531; *Fihristü'l-kütübî'l-'Arabiyyeti'l-mahfûza bi'l-Kütübḥaneti'l-Hidî-viyye*, Kahire 1310/1892, I, 130; *Hediyetü'l-'arifîn*, I, 99; *İzâhu'l-meknûn*, I, 166; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, I, 188; Brockelmann, *GAL*, I, 346, 529-530; *Suppl.*, I, 509, 738, 748; *el-Mün-teḥab mine'l-mahfûṭâtî'l-'Arabiyye fî Haleb*, Beyrut 1407/1986, IV, 223-224; "İbn Müney-yir", *DMBİ*, IV, 710-711.

SÜLEYMAN MOLLAİBRAHİMOĞLU

İBNÜ'L-MÜNKEDİR

(ابن المنكدر)

Ebû Abdillâh (Ebû Bekr) Muhammed
b. el-Münkedir b. Abdillâh
el-Kureşî et-Teymî
(ö. 131/748)

Hadis ve kıraat âlimi, zâhid.

Medineli olup 60 (679) yılı civarında doğduğu zikredilmiştir. Hz. Âişe'nin dayı-sı olan babası Münkedir sahâbidir; ancak onun sahâbi olmadığını söyleyenler de bu-lunmaktadır (İbn Abdülber, III, 533). Am-cası Rebîa, kardeşleri Ebû Bekir ve Ömer Hicaz bölgesinin tanınmış fakihlerinden-dir. Münkedir'in Hz. Âişe'den yardım iste-diği, onun verdiği para ile satın aldığı câ-riyeden Muhammed, Ebû Bekir ve Ömer adlı oğullarının dünyaya geldiği kayde-dilmektedir. İbnü'l-Münkedir Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zübeyr, Esmâ bint Ebû Bekir, Câbir b. Abdullah, Enes b. Mâlik gibi sahâ-bîlerden, Urve b. zübeyr ve Saîd b. Mü-seyyeb gibi tâbîlerden rivayette bulu-nurken kendisinden rivayet edenler arasında oğulları Yûsuf ve Münkedir'-le Zührî, Eyyûb es-Sahtiyânî, Ebû Ha-nîfe, Süfyân es-Sevrî, Mâlik b. Enes gi-bi âlimler vardır. Güvenilirliğinde ittifak edilen ve aynı zamanda ileri gelen kıraat âlimlerinden biri olan İbnü'l-Münkedir'in 200'den fazla mûsned hadis rivayet etti-ği kaydedilmekte olup bunlardan bazıları *Kütüb-i Sitte*'de yer almıştır. İbnü'l-Mün-kedir'in dünyaya değer vermediği, ikram-da bulunmayı sevdiği, fakirleri himaye etti-ği belirtilmiş, İmam Mâlik onu insan-ların en âbidi ve zâhidi diye övmüştür. Zâ-hid kişiliğiyle tanınan Ebû Sahr el-Eylî ile her yıl hacca giden İbnü'l-Münkedir 131'-de (748) vefat etti. 130 yılında öldüğü de kaydedilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Ṭabakât*, VII, 519-520; a.e.: *el-Mütemmim*, s. 188-198; Buhârî, *et-Târîḥu'l-ke-bîr*, I, 219-220; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâse), s. 461; Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîḥ*, I, 656-660; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, VIII, 97-98; İbn Hibbân, *eş-Şikât*, V, 350-351; Ebû Nuaym, *Hilye*, III, 146-158; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, III, 533; Mizî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXVI, 503-509; Ze-hebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, V, 353-361; a.mlf., *Teg-kîretü'l-ḥuffâz*, I, 127-128; İbn Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, Beyrut 1412/1991, V, 302-303; X, 317-318; XI, 422-423; Süyûtî, *Ṭabakâtü'l-ḥuffâz* (Ömer), I, 51; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I, 177-178; Abdülğaffâr Süleyman el-Bündârî v.dğr., *Mev-sû'atü ricâlî'l-kütübî'l-tis'a*, Beyrut 1413/1993, III, 468.

MEHMET GÖRMEZ

İBNÜ'L-MÜNZİR el-BAYTÂR

(ابن المنذر البطار)

Ebû Bekr b. Bedriddîn
el-Münzir el-Baytâr
(ö. 741/1340)

Kâmilü's-şınâ'ateyn adlı
eseriyle tanınan müellif.

Mısır Memlûk sultanlarından el-Meli-kü'n-Nâsır Muhammed b. Kalavun'un mî-râhuru ve başbaytarıdır (sâhibü'l-hayl). Hayatı hakkında bilgi bulunmamakta, sa-dece 709'da (1309) doğup 741'de (1340) öldüğü ve babası Bedreddin'in de bir bay-tar olduğu bilinmektedir (Sarton, III/1, s. 828).

Kâmilü's-şınâ'ateyn fi'l-baytara ve'z-zertâka (*Kâşifü hemmi'l-veyl fî ma'rifeti emrâzi'l-hayl*), el-Melikü'n-Nâsır Muham-med adına yazıldığı için *Kitâbü'n-Nâsîrî* diye meşhur olmuştur. İbnü'l-Münzir'in bu kitabı daha önceki eserlerden derle-diği, bunu yaparken de büyük ölçüde III (IX) veya IV. (X.) yüzyılda yaşamış İbn Ahî Hizâm (İbn Ebû Hazzâm [?]) adlı bir şahsın *Kâmilü's-şınâ'ateyn (el-baytara ve'z-zertâka)* adlı çalışmasından faydalandığı ve eserin ikinci adının zaman içerisinde müstensihler tarafından verildiği ileri sü-rülmektedir (*El²* [İng.], III, 890). O döneme kadar atlar hakkında yazılmış en düzenli ve en geniş kapsamlı eser olan kitap, da-ha sonra bu konuda Avrupa'da kaleme alınan benzerlerine de kaynaklık etmiş-tir. Yazar faydalandığı ilim adamlarının adlarını verirken Hermes, Hipokrat, Aris-to ve Câlînûs'u bu ilmin mütekaddimî-ninden İbn Ahî Hizâm ile çağdaşı Ya'kûb b. İshak el-Kindî'yi de müteahhirîninden gösterir.

Kâmilü's-şınâ'ateyn çeşitli alt başlık-lar taşıyan on bölümden (makale) mey-dana gelmiştir. Cihadla ilgili âyetler, at-lar hakkındaki hadisler ve Arap şiirin-den bazı örneklerle başlayan eser ardın-dan atların bedenî yapıları, huyları, soy-ları gibi tanıtıcı bilgilere ve at hastalıkları ile bunların tedavilerine geçer. Verdiği bil-giler arasında Mısır, Bizans, Hindistan, Avrupa ve Mağrib başta olmak üzere çe-şitli bölgelerde atlara vurulan damgala-rın motifleri birer tarihî belge niteliğin-dedir (görüntü için bk. *DİA*, V, 280). İnek, koyun gibi diğer evcil hayvanlardan da söz eden kitapta at hastalıkları açıklanırken belirtileri, sebepleri, tedavi yolları ve ko-runma usulleri ele alınır, hastalıklarla ha-va durumu ve mevsimler arasındaki iliş-